

Valsts prezidenta Egila Levita uzruna izstādes “Baltiešu aicinājums Apvienotajām Nācijām” atklāšanā

Publicēts: 18.09.2020.

Egils Levits

Ārlietas

Ministra kungs! Ekselences! Godātie klātesošie!

Šodien mēs atklājam izstādi, kas apstiprina baltiešu vienotību un neatlaidību. Kad 1945. gada jūnijā Sanfrancisko konferences noslēgumā tika atvērta parakstīšanai Apvienoto Nāciju Organizācijas (ANO) harta, Latvijas nebija starp parakstītājiem. Mūsu valsts bija okupēta un izdzēsta no pasaules kartes. Tai pašā laikā pēdējās bēgļu laivas no Kurzemes krastiem devās uz Gotlandi.

Kara laika bēgļi tika izkaisīti pa visu pasauli, bet daļa nonāca arī ANO galvenās mītnes pilsētā Ņujorkā. Tur 1966. gada februārī tika nodibināta baltiešu sadarbības organizācija – Baltiešu aicinājums Apvienotajām Nācijām, kam dots saīsinājums angļu valodā BATUN. Šīs organizācijas mērķis bija veicināt to, ka Baltijas tautu liktenis netiktu aizmirsts globālā līmenī pie Apvienotajām Nācijām, un aicinājums arī nepieļaut rupju starptautisko tiesību principu pārkāpumu. Varētu teikt, ka tā bija pilsoniskās diplomātijas organizācija, kā mēs to šodien sauktu. Toreiz šis termins vēl nebija ieviests. Šodien arī, protams, pasaulē ir daudzas pilsoniskās diplomātijas kustības un organizācijas, un tas norāda uz to, ka diplomātija nav atdalīta no sabiedrības. Tā nav kāda īpaša sfēra, kas darbojas tikai savējo vidū, bet tai jāņem vērā arī sabiedrības viedoklis. Šo baltiešu viedokļa paušanu bija uzņēmusies BATUN organizācija.

Jaunāko laiku vēsture mums ir labi zināma. 1991. gada augustā sabruka Padomju Savienība, un tikai nepilnu mēnesi pēc tam ANO Drošības padome jau lēma par Baltijas valstu uzņemšanu Apvienotajās Nācijās. Starp sēdes novērotājiem bija arī Latvijas pilnvarotais lietvedis un sūtniecības vadītājs ASV Anatols Dinbergs, kurš pārstāvēja Latviju Vašingtonā kopš 1941. gada, bet jau 1938. gadā viņš bija nozīmēts kā diplomāts ASV. Savukārt kopš 1970. gada viņš bija Latvijas Republikas diplomātisko un konsulāro

dienestu vadītājs. Šis ir interesants stāsts par to, kā viens Latvijas diplomāts ir beidzis savu darbu jau kā atjaunotās Latvijas valsts pārstāvis un 50 okupācijas gadus savā amatā bija pārstāvējis Latvijas valsti. Viņš bija arī pirmais Latvijas pārstāvis Apvienotajās Nācijās tūlīt pēc uzņemšanas ANO. Turpat 1991. gada sēdē bija arī viņa kolēģi – Igaunijas Ernsts Jāksone un Lietuvas Stasis Lozoraitis (jaunākais), kuri arī savu valsti pārstāvēja jau no laika pirms II Pasaules kara, 50 okupācijas gadus pārvarot un tādā veidā nododot stafeti tālāk. Vēstures loks bija noslēdzies.

Izstāde, ko mēs šodien atklājam, liecina par Baltijas valstu vienotību un neatlaidību. To pašu vienotību un neatlaidību, ko izrādījām Baltijas ceļā. To pašu, kas nekur jau nepazūd, kad ieslīgstam dažādās saimnieciska rakstura diskusijās un veselīgā konkurencē cits ar citu. Pasaule tomēr lielā mērā redz arī mūs kā sava veida trīsvienību, un tas arī ir mūsu interesēs, jo, protams, mūsu intereses lielā mērā sakrīt.

Izstāde liecina arī par latviešu spēju organizēties un ilgus gadus strādāt, lai sasniegtu lielus mērķus. Arī ja konkrētā situācijā šie mērķi šķiet nesasniedzami. 1970. gadā droši vien šķita diezgan utopiski, ka Latvija varētu tikt atkal uzņemta Apvienotajās Nācijās. Šī īpašība – neatlaidīgi strādāt pie lieliem mērķiem – arī mums lieliski noderēs, jo 2025. gadā Latvija startēs vēlēšanās uz divu gadu termiņu nepastāvīgā locekļa statusā ANO Drošības padomē. Ar mūsu dalību Apvienoto Nāciju galvenajā institūcijā mēs noslēgtu pirmo trīs Baltijas valstu pārstāvības ciklu Drošības padomē. Tā būtu arī pienācīga pateicība visiem BATUN dalībniekiem (un šeit mums ir klāt BATUN dibinātāji), kuri vistumšākajos Latvijas okupācijas gados ziedoja savu laiku un pūles, lai sekmētu mūsu atgriešanos pasaules valstu saimē.

Vienlaikus es gribētu uzsvērt, ka Latvijai ir nopietni mērķi, startējot uz vietu ANO Drošības padomē. Es domāju, ka mēs kā moderna, strauji attīstoša Eiropas nācija varētu dot savu pienesumu ne tikai Eiropas jautājumu risināšanā, bet arī globāli. Mums ir noteikums, ka mēs vienmēr atbalstām multilaterālismu, uz ko balstās mūsdienu pasaules kārtība. Mēs vienmēr atbalstām cilvēktiesības, mēs atbalstām sieviešu vienlīdzību. Mēs atbalstām vides aizsardzību, Eiropas *Zaļo kursu* un cīņu ar klimata maiņas negatīvajām sekām. Tie visi ir globāli jautājumi, un mums ir gan labas idejas, gan tehniski piedāvājumi, kā mēs varam aktīvi līdzdarboties šo jautājumu risināšanā globālā līmenī. Arvien vairāk parādās tādu jautājumu, ko mēs nevaram risināt nedz nacionālā, nedz Eiropas līmenī, bet kur ir nepieciešama globāla sadarbība. Tas ir arī mūsu mērķis, kādēļ mēs startējam uz ANO Drošības padomi.

Izstāde, starp citu, liecina arī, ka modernās tehnoloģijas palīdz, bet nav obligāti nepieciešamas, lai aktivizētu sabiedrību. Visā centrā tomēr ir cilvēka intelīgenca, degsme un radošums. Tas ir arī svarīgs vēstījums mūsu jaunajai, digitālajā laikmetā dzimušajai paaudzei.

Draugi! Kolēģi!

Ar šo izstādi iesākas Latvijas 30. gads Apvienoto Nāciju saimē. Laikā, kad pasaule strauji mainās un daudzpusējās sadarbības principi arvien biežāk tiek apšaubīti, ir īpaši svarīgi, ka arī mazākās valstis aktīvi paceļ savu balsi, lai līdzdarbotos pasaules problēmu risināšanā. Es vēlreiz gribu uzsvērt, ka Apvienoto Nāciju 75. gadskārtā multilaterālisms ir svarīgāks kā jebkad. Tas ir nepieciešams pasaules miera un drošības stiprināšanai. Bez tā konfliktu skaits un konfliktu intensitāte noteikti pieaugtu. Arī Latvija ir gatava dot savu pienesumu šo globālo jautājumu risināšanā.

Nobeigumā vislielākais paldies izstādes autorei Dzintrai Bungs un visiem rīkotājiem!

<https://www.president.lv/lv/jaunums/valsts-prezidenta-egila-levita-uzruna-izstades-baltiesu-aicinajums-apvienotajam-nacijam-atklasana>